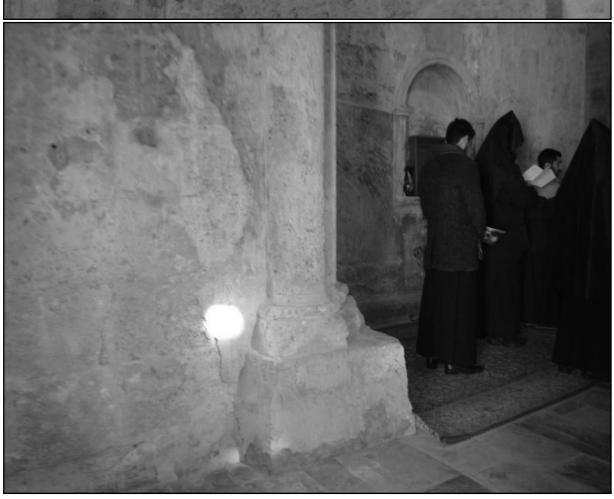
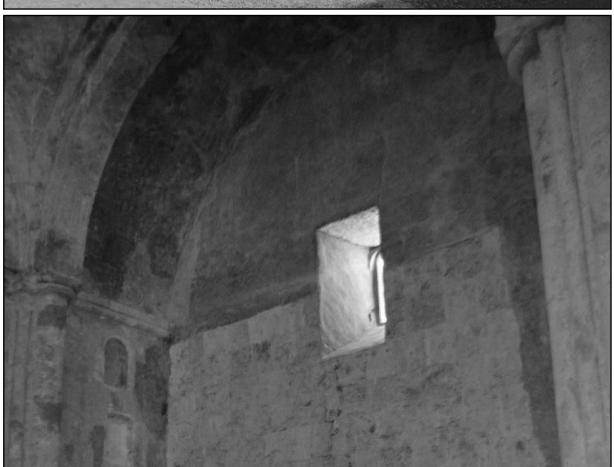

Qədim alban sivilzasiyasının geniş yayıldığı Azərbaycan ərazilərindən biri Kəlbəcərdir ki, bu rayonda alban xristianlığı dövrünə aid saysız abidə var. Bu abidələrin sırasında Xudavəng monastırından sonra ikinci möhtəşəm abidə olan Arzu xatun abidəsi də erməni vandalizmə məruz qalıb.

Qeyd edək ki, bir sıra mənbələrdə bu abidənin 1214-cü ildə Arzu xatun tərəfindən tikdirildiyi qeyd edilir və bu məbədin alban memarlığının ən qiymətli abidələri sırasına aid olduğunu bildirilir.

Ermənilər tərefindən
Arzu xatun məbədindən
bəşər əhəmiyyətli freska-
lar oğurlanıb.

Mədəni irs üzrə mütəxəssis, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəllillinin bildirdiyinə görə, Ermənistan tərəfi bu cinayətkar addımı təkbaşına atmayıb, bu işdə onlara yardımçı olan xarici qüvvələr olub. Arzu xatun türbəsinin freskalarının kəsilərək Ermənistana aparılmasının beynəlxalq cinayət olduğunu deyən F.Xəllillinin sözlerinə görə, bu freskalar xüsusi şəkildə kəsilərək oğurlanıb: "Ermənistan Respublikası Arzu xatun kilsəsindən dünya əhəmiyyətli freskləri oğurlayıb. Arzu xatun kilsəsinin şərq divarındakı Xudavəng monastırının incisi hesab olunan freska xüsusi üsullarla kəsilərək

götürülüb. Mən inanmırıam ki, Ermənistan Respublikasında bu freskaları kəsib götürə bilən hər hansı mütəxəssis olsun. Bu, beynəlxalq cinayətdir. Mədəni irs qaćaqmalçılığı yolverilməzdir. Ermənistan Respublikası oğurladığı XIII əsr freskalarını geri qaytarmalıdır".

Bu günlerde Kelbecere sefer eden F.Xelilli qeyd etdi ki, o, sefer zamanı dünya əhəmiyyətli abidə kimi qeydə alınan, Kəlbəcər rayonunun Vəng kəndində yerləşən Xudavəng monastırında olub. "...Əvvəlcə monastırı giriş darvazasına diqqət etdim, onun hər iki tərəfdən fotosunu çəkdim. Giriş darvazası tağ formasında olub, yeni bərpa edilib. Yaxşı vəziyyətdədir. Darvaza-dan sonra Zəng qülləsinə baxış keçirdim. Zəng qülləsi yeni bərpa edilsə də, yad inşaat materiallarının istifadə edildiyi görünürlər və yenidən bər-paya ehtiyacı var. Sülhmə-ramlıların bəzi əşyaları qüllənin simal tərafındaki

Kəlbəcərdə Xudavəngdən sonra Arzu xatun alban məbədində misilsiz erməni cinayəti - qədim freskalar uğurlanıb

Fariz Xəlilli: "Ermənistan Respublikası Arzu xatun kilsəsindən dünya əhəmiyyətli freskaları oğurlayıb"

”...UNESCO ilə yanaşı, beynəlxalq məhkəmələrə də müraciət edilməlidir”

(Qazax və Tovuz tərəflərdə xristian hakimliyi) hakimi Qurduñ qızı və Yuxarı Xaçın knyazı Vaxtanqın xanımı olan Arzu xatunun inşa etdiirdiyi və öz adına adlanan kilsənin giriş qapısı çox möhtəşəmdir. Oradakı naxışlar və kitabələr giriş qapısına ayrıca gözəllik verir. Giriş qapısına hansı müdaxiləlerin olduğunu ayırd etmək çətin idi. Doğrudur, orada çatışmayan yerlərə yeni naxışlı daşların yerləşdirildiyi görünür. Lakin bu hissənin ayrıca tədqiq edilməsinə ehtiyac var. Arzu xatun kilsəsinin daxilində altı nəfər erməni rahibinin dua etdiyi- oğurlayıb. Arzu xatun kilsəsinin şərq divarındakı Xudavəng monastırının incisi hesab olunan freska xüsusi üsullarla kəsilib götürülb. Mən inanmiram ki, Ermənistən Respublikasında bu freskları kəsib götürə bilən hər hansı mütəxəssis olsun. Bu beynəlxalq cinayətdir. Mədəni irs qaçaqmalçılığı yolverilməzdir. Ermenistan Respublikası oğurladığı XIII əsr fresklarını geri qaytarmalıdır. Arzu xatun kilsəsinin şərq və cənub fasadlarında pəncərələrdən yuxarıda knyaz Vaxtanq və onun oğullarının bərəleyefləri yerləşdirilib".

oğurlayıb. Arzu xatun kilsəsinin şərq divarındaki Xudavəng monastırının incisi hesab olunan freska xüsusi üsullarla kəsilərək götürülüb. Mən inanmıram ki, Ermənistən Respublikasında bu freskları kəsib götürə bilən hər hansı mütəxəssis olsun. Bu beynəlxalq cinayətdir. Mədəni irs qacaqmalçılığı yolverilməzdir. Ermənistən Respublikası uğurladığı XIII əsr fresklarını geri qaytarmalıdır. Arzu xatun kilsəsinin şərq və cənub fasadlarında pəncərlərdən yuxarıda knyaz Vaxtanq və onun oğullarının bərəleyefləri yerləşdirilib".

F.Xəlli qeyd etdi ki,
Arzu xatun kilsəsinin şimal
tərəfindəki yolu genişlən-
dirərkən heyvan sümükləri
və kömür qalıqları aşkar
edildiyi haqqında sülhmə-
ramlılar ona məlumat verib
və həmin yerə baxış keçir-
mək üçün ona şərait yara-
dıblar. "Məlum oldu ki, hə-
min yerdə mədəni təbəqə
mövcuddur. Doğrudur, hə-
min mədəni təbəqə qarışq
materiallar verir, lakin əra-
zidə arxeoloji tədqiqatların
anılması vacibdir. Mən

aparılması vacıbdır. Mən həmin mədəni təbəqə ilə tanış olarkən saxsı məməlatı, heyvan sümükləri və kömür qalıqları topladım və nümunə üçün götürdüm. Saxsı məməlatı son orta əsrlər - XIV-XVIII əsrlərə aiddir. Yolun kənarında pərakəndə şəkildə tökülmüş dəyirman daşları da ərazidə maddi mədəniyyət nümunələrinin aşkar olunduğunu. Lakin qo-

runmadığını gösterir. Dünya əhəmiyyətli tarix-memarlıq abidəsi olan Xudavəng monastırı ilə əla-qədar müşahidələrimə yekun vuraraq qeyd etmək istəyirəm ki, bu tarix-me-marlıq abidəsinin dövləti-miz tərəfindən layiqincə qoruna bilməsi üçün aşağıdakı texirəsalınmaz işlər görülməlidir:

- "Xudavəng monastırı" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun yaradılması abidənin qorunması ilə bağlı bütün hüquqi məsələləri həll etməyə imkan verəcək. Sülhməramlların abidədə qalmasına ehtiyac olmayacaq. İki ayrı sülhməramlı qrupu ilə söhbət zamanı abidənin gələcək taleyi və görüləcək işlərlə maraqlanırdılar. Anlaşılan həmin ərazidə xidmət aparmaqdan çox məmənun görünmürdülər. Kəlbəcərdə isə hər hansı dövlət qoruğu yoxdur. Üstəlik, Xudavəng monastırının ətrafında yaşayış olduğu üçün orada infrastruktur və yaşayış yeri hazırlanmaq da Mədəniyyət Nazirliyinə asan başa gələ bilər. Mədəniyyət Nazirliyi Kəlbəcərdəki bütün abidələrə nəzarəti həmin qoruqdan həyata keçirə bilər. Bu qoruq məsələsini nisbətən geniş də götürmek olar: "Kəlbəcər vəngləri" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu. Çünkü ətrafdakı başqa monastırlar da var.

- Xudavəng monastırında tarixi memarlıq abidələri yaxşı konservasiya və bərpa edilmədiyi üçün kimyəvi, fiziki və bioloji aşınmalar baş verir. Çoxlu sayıda müdaxilə, əlavə və oğurluq hadisələri abidənin elmi və mədəni ehemiyətinə zərər gətirir. Təxirə salınmadan abidənin yenidən bərpa və konservasiya üçün qapanması lazımdır. Abidədən oğurlanmış freskaların və digər əşyaların geri qaytarılması üçün UNESCO ilə yanaşı, beynəlxalq mehkəmələrə də müraciət edilməlidir.

- Abidə etrafında kortəbii şəkildə aparılan qazıntı işləri abidənin mədəni təbəqəsinin dağılımasına səbab olur. Odur ki, həm abidəni öyrənmək, həm də özbaşına qazıntıların nəticələrini dəqiqləşdirmək üçün arxeoloji kəşfiyyat üçün ekspedisiya cəlb etmək doğru olacaq" - deyə E. Xəlilli qeyd etdi.

i qeyd etdi.
Iradə SARIYEVA